

Spolufinancováno
Evropskou unií

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Informace o stávajícím stavu základních gramotností/klíčových kompetencí a inkluzivity v území

MAP ORP Roudnice nad Labem IV

Podřipsko

MAP ORP Roudnice nad Labem IV
Reg. číslo projektu: CZ.02.02.04/00/23_017/0008580
maproudnicko.cz

Úvod

Cílem tohoto dokumentu je popsat aktuální stav základních gramotností, klíčových kompetencí a inkluzivity v území MAP ORP Roudnice nad Labem, a to včetně porovnání s celkovou situací v České republice. Dokument byl zpracován na základě dostupných informací z území MAP, výstupů z předchozích projektů a diskuzí v rámci pracovních skupin. Pro popis situace v ČR byla využita data z relevantních výročních a tematických zpráv České školní inspekce 2022-2024 a mezinárodního šetření PISA 2022, TIMSS 2023, ICILS 2023. Dokument bude sloužit jako podklad k aktualizaci analytické části dokumentace MAP pro pracovní skupiny.

1. Stávající stav čtenářské gramotnosti (ČG)

Čtenářská gramotnost představuje porozumění, využívání, posuzování a angažování se v psaných textech za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho znalostí, potenciálu a aktivní účasti ve společnosti. Čtenářská gramotnost – její definice je rozpracována do tří dílčích cílů – vztah čtenáře ke čtení a četbě, osvojení základních čtenářských strategií a zaměření na samotný text.

Situace v ČR

Úroveň čtenářské gramotnosti zůstává dlouhodobě nezměněná – Česká školní inspekce (ČŠI) sleduje setrvalý vývoj ukazatelů průměrné úrovně čtenářské gramotnosti českých žáků. Přesto přetrvává relativně vysoký podíl žáků s nedostatečnými výsledky: dle testování ČŠI nedosahuje požadované úrovně 24 % žáků 5. ročníku a 17 % žáků 9. ročníku základní školy. V mezinárodním srovnání PISA v rámci EU i OECD si čeští žáci stále udržují nadprůměrné výsledky, avšak nízká úroveň čtenářské gramotnosti části žáků zůstává vážným problémem – omezuje jejich schopnost efektivně studovat a učitelé ji vnímají jako zásadní překážku ve výuce.

Výrazně horší výsledky dosahují žáci s nižším socioekonomickým statusem (SES), u nichž je patrný silný vliv tohoto faktoru na vzdělávací výsledky. Negativní vztah žáků ke čtení přetrvává – dle šetření ČŠI z 9. ročníku ZŠ uvedlo 67 % chlapců, že čtení nemají rádi. Nejčastější podobou čtenářských aktivit žáků je čtení a komunikace v online prostředí, zejména na sociálních sítích, v chatech a diskusích.

Podle údajů ČŠI z let 2022/2023 má školní knihovnu nebo informační a studijní centrum zřízeno 80 % základních škol, což představuje důležitý potenciál pro podporu čtenářské gramotnosti napříč školami.

Situace v SO ORP Roudnice nad Labem

Školy se aktivně zapojují do projektů zaměřených na rozvoj čtenářské pregramotnosti a gramotnosti, například prostřednictvím čtenářských besed, spolupráce s knihovnami či dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP). Realizují akce a aktivity podporující motivaci žáků ke čtení, zároveň dochází k modernizaci vybavení škol – jak na základních, tak

mateřských. Pozitivním trendem je rozvoj školních knihoven, které se stávají kulturními a vzdělávacími centry s rozšířenou nabídkou pro veřejnost, včetně dětí a žáků.

Přesto přetrvává klesající trend úrovně čtenářské gramotnosti. Mnozí žáci mají ke čtení negativní vztah, nerozumějí psanému textu, vyhýbají se delším textům a jejich slovní zásoba chudne. Spolupráce s některými rodiči je komplikovaná – dětem se doma nečte, což způsobuje jejich zaostávání za vrstevníky. Možnosti škol motivovat rodiče ke čtení s dětmi jsou omezené.

Pracovní skupiny v území SO ORP potvrzují zhoršující se úroveň čtenářských dovedností, zvyšující se počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) a také rostoucí počet žáků s lehkým mentálním postižením (LMP), kteří jsou vzděláváni v běžných ZŠ. Závěry ČŠI, že čtenářská gramotnost není systematicky rozvíjena napříč předměty mimo český jazyk, odpovídají i místní situaci. Podle pracovních skupin je stav v území často horší než celostátní průměr.

V mateřských školách je situace příznivější – prvky čtenářské pregramotnosti jsou běžně integrovány do každodenních činností. Slabším článkem zůstává logopedická péče a náročná spolupráce s rodiči. Ve větší míře je nutná podpora klinického logopeda, protože dětem často trvá déle, než si osvojí správnou výslovnost.

2. Stávající stav matematické gramotnosti (MG)

Matematická gramotnost je schopnost porozumět matematice, používat ji a interpretovat v různých situacích každodenního i společenského života. Zahrnuje matematické myšlení, znalost pojmů, postupů, faktů a nástrojů potřebných k popisu, vysvětlení či předvídání jevů. Umožňuje jednotlivci pochopit roli matematiky ve světě a na jejím základě činit informovaná, logická a odpovědná rozhodnutí jako aktivní občan.

Situace v ČR

Na druhém stupni základních škol přetrvává negativní vnímání matematiky ze strany žáků – mnozí z nich vyjadřují nejistotu, obavy a bezradnost v souvislosti s její výukou. Opakovaně se ukazují potíže žáků 5. i 9. ročníku se zvládnutím učiva, a to jak na 1., tak na 2. stupni ZŠ. V testech matematiky dosahují chlapci vyšší průměrné úspěšnosti (52 %) než dívky (49 %), na rozdíl od výsledků v českém jazyce. Zjištění ČŠI upozorňují i na negativní vliv nadměrného používání digitálních technologií, přičemž samotný způsob jejich využívání ve výuce si zasluhuje zvýšenou pozornost. Za rizikový se rovněž ukazuje přechod žáků z 1. na 2. stupeň, kdy dochází k poklesu vzdělávacích ambicí, oslabování sebedůvěry v matematice a rostoucímu pocitu neúspěšnosti. Žáci zároveň vnímají menší podporu ze strany učitelů i spolužáků.

V mateřských školách je situace obecně příznivá – děti jsou dobře připravovány na vstup do ZŠ, zejména v oblasti matematické pregramotnosti, grafomotoriky a dalších klíčových dovedností. V praxi však stále převažují činnosti založené na přímém vedení pedagogem nad aktivitami, které rozvíjejí samostatné myšlení a hledání vlastních řešení – problémové a situační učení alespoň částečně uplatňuje pouze 55,6 % škol. Česká republika přitom patří mezi státy s nejvyšším podílem dětí s tříletou a delší předškolní docházkou, která zahrnovala časté početní a čtenářské aktivity. Naopak žáci s kratší docházkou a menší expozicí těmto činnostem dosahují v průměru slabších výsledků.

Přestože se výsledky českých žáků v matematice stále drží nad průměrem zemí OECD i EU, každoročně klesá podíl těch, kteří dosahují alespoň základní úrovně dovedností. Významným problémem zůstává nedostatečné využívání inovativních metod ve výuce – frontální výuka převažuje i nadále. Na druhou stranu lze sledovat zvyšující se zájem škol o změnu: podporují nové výukové přístupy a usilují o zavádění formativního hodnocení i moderních didaktických metod.

Situace v SO ORP Roudnice nad Labem

Materiální zajištění výuky je ve školách hodnoceno převážně pozitivně - i díky přínosu projektů Šablony OP VVV a OP JAK, které přispěly k rozšíření vybavení, realizaci inovativních metod a dalšímu vzdělávání pedagogů.

V předškolních zařízeních je matematická pregramotnost v současnosti v centru pozornosti. Podle pracovních skupin dosahuje značné procento mateřských škol velmi dobrých výsledků. Dětem se cíleně rozvíjí představivost, logické myšlení, získávají praktické zkušenosti při práci s geometrickými tvary a rozvíjí se jejich prostorová i plošná orientace.

Po nástupu do základní školy však tento pozitivní trend často oslabuje. Zejména na druhém stupni se výuka matematiky často vrací k tradičním, frontálním metodám, přestože na prvním stupni nebo v MŠ byly uplatňovány modernější přístupy. Některé školy se snaží výuku matematiky zatraktivnit, například zařazováním logických her či účastí žáků v matematických soutěžích a olympiádách. Jen menší část škol využívá alternativní výukové přístupy, jako je například metoda Hejného.

Rozvoj matematické gramotnosti byl rovněž negativně ovlivněn obdobím distanční výuky, během níž se naplno projevily rozdílné podmínky v rodinách i odlišnosti v sociokulturním zázemí žáků. Významným omezením pro efektivní rozvoj této gramotnosti zůstává i personální situace – řada škol se potýká s nedostatkem kvalitních pedagogů zaměřených na výuku matematiky.

3. Stávající stav digitální gramotnosti (DG)

Digitální gramotnost je schopnost porozumět digitálním technologiím, efektivně je využívat a kriticky pracovat s informacemi v online prostředí. Zahrnuje ovládání digitálních nástrojů, bezpečné chování na internetu, rozpoznání dezinformací a schopnost tvořit i sdílet digitální obsah.

Situace v ČR

Implementace revize Rámcového vzdělávacího programu (RVP) v oblasti digitální gramotnosti a digitálních kompetencí je v současnosti jedním z klíčových témat školství. Školy se snaží integrovat digitální technologie do výuky v souladu s požadavky moderního vzdělávání, nicméně ne každý učitel je schopen efektivně využívat informační a komunikační technologie (ICT) jako přirozenou součást výuky.

Výsledky šetření České školní inspekce ukazují negativní vliv vysoké míry využívání ICT na vzdělávací výsledky žáků. To poukazuje na potřebu vyváženého, promyšleného a pedagogicky smysluplného využívání technologií.

Ve srovnání se zeměmi OECD je Česká republika v oblasti digitální gramotnosti pod průměrem, což signalizuje potřebu systémových změn. Zajištění dostatečné konektivity školních budov přispívá k rozvoji digitálních kompetencí.

Situace v SO ORP Roudnice nad Labem

V posledních letech došlo ke zlepšení materiálního vybavení škol, a to zejména díky podpoře v rámci projektů Vzdělávací infrastruktura IROP, Konektivita škol OPST, Šablony OP VVV a OP JAK, Digitalizujeme školu NPO.

ZŠ Karla Jeřábka je ve školních letech 2024/2025 a 2025/2026 zapojena do vzdělávacího projektu Nadace O2 Chytrá škola zaměřeného na rozvoj digitální gramotnosti, mediální výchovy a prevence digitálních rizik u žáků, jejich zákonných zástupců i pedagogů, reagují tak na současné výzvy, kterým čelí děti v online prostředí – od nadužívání sociálních sítí, přes šíření dezinformací až po dopady na duševní zdraví.

Za zmínku stojí velké projekty IROP s dopadem na rozvoj digitální gramotnosti - Dostupnost a kvalita vzdělávání na ZŠ Smart, Modernizace ZŠ Libotenice - Polytechnická učebna, Vybudování odborných učeben a rekonstrukce hřiště ZŠ Jungmannova 660 v Roudnici nad

Spolufinancováno
Evropskou unií

Labem, Vybavení nového pavilonu odborných učeben ZŠ a MŠ Školní, Nový pavilon ZŠ Bechlín.

Tyto finanční prostředky umožnily školám modernizovat techniku, vybavit třídy digitálními pomůckami a podpořit inovativní výukové metody.

Významný posun zaznamenala také oblast rozvoje digitálních kompetencí pedagogů. Zvyšuje se povědomí učitelů o volně dostupných, bezpečných a otevřených internetových zdrojích, které stále častěji zařazují do výuky. K profesnímu rozvoji přispívají také školení zaměřená na využívání ICT a inovativních přístupů ve výuce.

Rozvoji digitální gramotnosti u dětí a žáků přispívá vedle široké nabídky polytechnických kroužků DDM Trend i 3D dílna na náměstí Jana z Dražic 106 (možnost docházky na mimoškolní kroužek a lekcí přímo ve školách) a např. lekce Jak funguje internet? Malé technické univerzity.

4. Stávající stav klíčových kompetencí (KK)

Klíčové kompetence představují funkční propojení vybraných znalostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou důležité jak pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti, tak i pro společnost a svět jako celek. Rozvíjejí se v průběhu celého života, a to nejen ve škole. Společně se základními gramotnostmi jsou hlavními kategoriemi kurikula na státní i školní úrovni. V RVP je vymezených osm klíčových kompetencí. Patří sem kompetence k učení, komunikativní, osobnostní a sociální, kompetence k občanství a udržitelnosti, kompetence k podnikavosti a pracovní, kompetence k řešení problémů, kompetence kulturní a digitální. Jsou základem celoživotního učení a součástí rámcových vzdělávacích programů.

Situace v ČR

Podpora rozvoje občanských kompetencí je obecně hodnocena velmi pozitivně. Podle zjištění České školní inspekce více než 95 % škol dosahuje v kritériích zaměřených na tuto oblast úrovně očekávané nebo dokonce výborné. Významnou roli v tomto směru sehrávají i základní umělecké školy, které systematicky rozvíjejí sociální a osobnostní kompetence svých žáků. Podobně jsou pozitivně hodnocena střediska volného času, jež přispívají k rozvoji klíčových kompetencí dětí a mládeže v rámci zájmového vzdělávání.

Na druhé straně však přetrvávají některé nedostatky, zejména v základních školách. Jedním z nich je nedostatečné využívání vzdělávacích postupů, které by podporovaly žáky v jejich vlastním učení a rozvoji kompetencí k učení. Zvláště na druhém stupni ZŠ chybí systematická podpora reflexe vlastního učení ze strany žáků.

V mateřských školách se daří posilovat individualizovanou práci s dětmi a efektivně rozvíjet jejich sociální kompetence, což má pozitivní vliv na jejich úspěšnost v předškolním vzdělávání. Přesto zůstává slabinou nedostatečná podpora divergentního myšlení – děti často dostávají hotové poznatky místo toho, aby byly vedeny k hledání vlastních řešení. Podobně přetrvává nízká úroveň podpory kompetencí k řešení problémů.

Situace v SO ORP Roudnice nad Labem

Školy sehrávají klíčovou roli v přípravě žáků na aktivní a odpovědné zapojení do života v demokratické společnosti. Rozvoj občanských kompetencí je podporován například prostřednictvím žákovských parlamentů či samosprávy, které dětem umožňují zažít principy spolupráce, volby a odpovědnosti v praxi.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Významná pozornost je věnována i rozvoji schopností učit se – školy pomáhají žákům osvojit si dovednosti potřebné k samostatnému i skupinovému učení, rozvíjí jejich schopnost organizovat si vlastní vzdělávání a využívat k tomu různé metody a strategie podle individuálních potřeb. Důraz je kladen na sebereflexi, sebehodnocení a budování zdravé komunikační kultury mezi žáky, učiteli i rodiči.

Pedagogové aktivně vedou žáky k ohleduplnosti, zodpovědnosti za vlastní chování a podporují pozitivní vývoj jejich společenských postojů. Školy zároveň pěstují kulturní povědomí a rozvíjí povědomí o etických hodnotách. Výuka má za cíl žáky připravit nejen pro pokračování ve vzdělávání, ale i pro plnohodnotné zapojení do společenského a pracovního života.

5. Inkluzivita - rovné příležitosti

Inkluzivita ve vzdělávání znamená vytváření takového prostředí, kde jsou všechny děti, bez ohledu na své schopnosti, původ, jazyk nebo zdravotní znevýhodnění, přijímány a podporovány. Cílem inkluze je zajistit rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání a plné zapojení každého žáka do školního života. Zahrnuje respekt k rozmanitosti, individuální přístup a odstranění bariér v učení i sociálním začlenění.

Situace v ČR

Podle ČŠI Česká republika vykazuje vysokou míru nerovnosti přístupu ke vzdělání. V mezinárodním srovnání má podle OECD Česká republika druhý nejvyšší dopad sociálně-ekonomického zázemí školy na školní výsledky žáků - žáci s podnětným rodinným zázemím dosahují ve školách dobrých výsledků, žáci s méně podnětným rodinným zázemím horších výsledků - byly zjištěny velké rozdíly mezi jednotlivými školami v důsledku složení žáků/spádových oblastí škol.

ČŠI ukazuje na problém nedostatečné identifikace a podpory nadaných a mimořádně nadaných žáků a zároveň i na problém nízké míry kvalifikace pedagogů pro identifikaci a práci s nadanými dětmi/žáky.

ČŠI hodnotí pozitivně systém poradenských služeb a podpůrných opatření, výraznou podporu ve výuce poskytují žákům se SVP asistenti pedagoga.

V mateřských školách je znát postupné zvyšování úrovně logopedické prevence. Činnost speciálních škol a vzdělávání dětí ve speciálních třídách je hodnocena ČŠI velice kladně.

Situace v SO ORP Roudnice nad Labem

Na rozdíl od situace v ČR nejsou tolik znatelné rozdíly mezi jednotlivými školami, v ORP Roudnice nad Labem není sociálně vyloučená oblast. Ve třídách je patrný vysoký počet žáků se SVP. Pozitivní je zapojení a využití asistentů pedagoga do výuky. Školy využívají možností finanční podpory (Šablony, NPO apod.) – především na personální podporu asistentů pedagoga, DVPP či pořízení pomůcek. Pro školy je zatěžující vysoká náročnost administrativy v důsledku realizace inkluzivních opatření, stejně tak i zvýšených nároků na pedagogy během přímé pedagogické činnosti. Integrace na školách probíhá až na výjimky úspěšně, problémem je zapojování dětí s lehkým mentálním postižením.

Inkluzivní vzdělávání je v některých případech komplikováno nedostatečnou nebo problematickou komunikací mezi školou a rodiči. Spolupráce s rodinou je přitom klíčovým faktorem pro úspěšné začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného vzdělávacího prostředí.

Závažný problém mohou představovat těžké psychické poruchy u některých žáků, které mohou výrazně narušovat průběh výuky. Jedná se například o ospalost či nepozornost způsobenou nutnou medikací, ale také o poruchy chování, které mají často hlubší příčiny ve složitém rodinném zázemí. Sociální, vztahové či ekonomické zatížení rodiny hraje významnou roli v chování a vzdělávacích výsledcích žáků, a proto je nutné těmto aspektům věnovat zvýšenou pozornost v rámci podpory inkluze.

Na většině škol chybí školní psychologové, sociální pedagogové a speciální pedagogové, pomohlo by také obsazení pozice sociálního pracovníka na školách.

V rámci Operačního programu Spravedlivá transformace 58. výzva - Posílení sociální stability v Ústeckém kraji budou mít ředitelé ZŠ Karla Jeřábka, ZŠ a MŠ Školní a ZŠ Jungmannova obsadit pozici sociálního pracovníka v 2. pilíři výzvy. Pracovníci budou zaměstnanci škol, zaměstnaní mohou být od září 2025, otázka je, od kdy je ředitelé dokáží sehnat. V 3. pilíři 58. výzvy Posílení sociální stability v Ústeckém kraji OPST mohou ZŠ realizovat adaptační pobyty pro žáky (gymnázium, ZŠ Karla Jeřábka, ZŠ Jungmannova, ZŠ Osmička).

V rámci Dotačního programu Ústeckého kraje Prevence rizikového chování 2025 budou realizovány preventivní programy pro žáky a vzdělávací aktivity pro učitele a metodiky prevence. Zapojenými školami jsou MŠ Pohádka, ZŠ Budyně, ZŠ Horní Beřkovice, ZŠ Karla Jeřábka, ZŠ Osmička a ZŠ a MŠ Školní.

V území od 2024 působí konzultantka Desegregace ve vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním v MAP ASZ MMR. Aktivně se podílí na místním akčním plánování. Klíčovými momenty spolupráce je zavedení identifikace dětí a žáků se sociálním znevýhodněním podle doc. PhDr. Zbyněk Němec, Ph.D., bezplatné školní stravování (např. Women for Women, Potravinová pomoc dětem v sociální nouzi v Ústeckém kraji 2025/2026) a realizace pozice sociálního pracovníka z dotační výzvy 58. OPST 2. pilíř). Dále v území konzultantka zrealizovala pro pedagogy osvětovou akci - ukázkou metodiky Dobrý začátek (12/2024) a Formativní hodnocení v MŠ (5/2025).